

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü

İLİMİZİN ORTA VADEDE ÇÖZÜMÜ GEREKTİREN SORUNLARI, İHTİYAÇLARI VE ÖNCELİKLERİ

S.NO:	SORUNUN ADI	KONUNUN ÖZETİ VE AÇIKLAMALAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE İSTEKLER	İLGİLİ MERCİLER	
				YEREL DÜZEYDE	MERKEZİ DÜZEYDE
1	Atık Su Arıtma Tesislerinin Kurulması	Dünya nüfusunun hızla artması nedeniyle suya olan ihtiyaç da o oranda artmakta ve su kaynakları hızla tükenmektedir. Günümüzde evsel yâda enstriyel atık su olarak nitelendirilen bu atık sular arıtma teknolojileri sayesinde tekrar geri dönüşüm sağlanmakta ve etkileri bertaraf edilmektedir. Muş halkının ve çevresinin sağlığını doğrudan etkileyerek hastalıklara neden olan atık su kirliliği konusunda çevre koruma önlemlerinin geliştirilmesi ihtiyacını saptamıştır. Atık su arıtma sisteminden çıkan arıtılmış su bahçe sulama sistemlerinde rahatlıkla kullanılabilir. Evsel atık sular ile endüstriyel atıksıların neredeyse tamamı arıtılmadan su ve toprağa karışmakta, insan ve çevre sağlığını tehdit etmektedir. Muş Belediyemizce mezbaha nenin yanında yer tahsisi yapılan atık su arıtma merkezi etüt çalışması devam etmektedir.	Bunun için evsel ve endüstriyel atık sular ile ilgili fizibilite çalışması yapılarak ilimizin doğal havası ve çevre dokusu kirlenmeden korunması sağlanmalıdır. Şehrin atık su kolektör sistemi, Atık su Arıtma Tesisinin inşası ile paralel şekilde yapılmalıdır.. Bu kolektör sisteminin tamamlanması sonrasında şehir nüfusunun çoğu bu kanalizasyon şebekesine bağlanmış olacaktır. Ödenek ihtiyacı bulunmaktadır.	İl, İlçe ve Belde Belediye Başkanlıkları – İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği – İller Bankası A.Ş. Böl. Müd.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
2	Çengelli Kilisesinin ve Haspet Kalesinin Turizme Kazandırılması (İlimizdeki Kültür ve Turizm Değerlerinin Restorasyon ve Tanıtım Projesi)	İlimiz başta, Urartular olmak üzere Medler, Persler, Sasaniler, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlı kültür ve medeniyetine ev sahipliği yapmış zengin bir dokuya sahip illerimizdendir. Başta Malazgirt Zaferi olmak üzere Bulanık, Molla kent, Yemişen Beldelerindeki Türk İslam Eserleri olmak üzere Çengelli Kilisesi, Haspet Kalesi, Derasor Kilisesi, Arak Kiliseleri, Strong Kilisesi, Meryemana ve Muş Merkez Hamam ve Osmanlı Sivil Mimari örnekleri gibi yüzlerce tarihi ve turistik değerlerimizin rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri yapılarak restorasyon uygulama çalışmalarına başlanması gerekir.	Yüzey araştırmalarını kendi imkânlarımızla yapıyoruz. Ancak kısmi vatandaş işgalleri, mülkiyet sorunu, ödenek eksikliği, kalifiyeli eleman yetersizliği gibi eksikliklerimiz bulunmaktadır. Çengelli Kilisesinin bulunduğu alan yaklaşık 80-90 yıldır işgal altındadır. Söz konusu kilisenin restore edilebilmesi için köylülerin başka bir yere iskanı gerekmektedir.	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü - Vakıflar Bitlis Bölge Müdürlüğü	Kültür ve Turizm Bakanlığı – Vakıflar Genel Müdürlüğü
3	Doğa ve Kış Turizmi Potansiyelinin Geliştirilerek Değerlendirilmesi	İklimlerin değişmesi ile birlikte kayak merkezimiz son 2 yıldır karın yetersiz yağmasından dolayı kış turizmi ile ilgili faaliyetler yapılamamıştır. Ayrıca gelen misafirlerin barınabileceği otel ve tesisimiz bulunmamaktadır. Yamaç paraşütü, dağcılık, binicilik ve rafting spor dallarında büyük bir potansiyel bulunmakta ve bu konuda çalışmalarımız devam etmektedir. Alparslan I Barajı Göledi Gülçimen mevkiinde göle sıfır tesisimizde kano, kürek ve yelken sporlarında gelişmeler yaşanmaktadır.	Yüksek rakımlı yerlerde kayak merkezlerinin yapılması ve konaklama ile birlikte gerekli tesislerin tamamlanması ilimizde uzun süreli kayak yapılması olanağı sağlanmış olacaktır. Diğer bahsi geçen spor dalları için altyapı kurulduğunda ilimizdeki büyük bir kitle olan gençlerimiz gerek ülke içinde gerekse ülke dışında büyük başarılarla imza atacaklardır.	İl Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüğü – İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği	Gençlik Hizmetleri ve Spor Genel Müdürlüğü - Gençlik ve Spor Bakanlığı

4	Malazgirt TARMİSS' (Tarım Makineleri İhtisas Sanayi Sitesi) den Yola Çıkılarak Bölgede Tarım Sanayisinin Geliştirilmesi	İlçede tarım alet ve makineleri üretimi yapan toplam 10 firma vardır. Firmaların bir kısmı yıllık 500–600 adet makine üretirken bir kısmı 1000 ve 3000 adet makine üretilip satmaktadır. Firmalar; römork, çayır biçme makinesi, çayır ve ot toplama tırnağı ve ot toplama makinesi üretmektedirler. TRB2 Bölgesinde hatta tüm Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bu çeşit geniş ve homojen bir kümelenme örneği yoktur. Geniş sayılabilecek bir kümelenmedir çünkü imalat sanayinin ilimizdeki durumu göz önüne alındığında Malazgirt ilçesinde aynı üretim kolunda faaliyet gösteren bu sayıdaki firmanın varlığı ilçe için katma değer yaratabilecek bir olgudur. Homojendir çünkü firmaların hemen hemen tümü aynı ürünleri üretmekte ve küçük bir ilçede aynı mekânda bulunmaktadır. Bu durum işletmeler arasında işbirliği kurulmasını kolaylaştırır, sağlıklı bir örgütlenmeyle girdi ve çıktı maliyetleri azaltılabilir ve daha az maliyetle tüm firmalara yönelik destek mekanizmasının işletilmesinde daha fazla fayda sağlanır. Üretimin hiçbir aşamasında (girdi-çıkış nakliyesi, pazarlama, satış v.b) birlikte hareket edilmemektedir, aralarında örgütlenme yoktur. Firmalar aynı makineleri farklı model ve kalitede ve kendi markaları ile üretmektedirler. Firmaların istihdam rakamları 8, 15, 20 ve 30 arasında değişmektedir. Firmalardan sadece bir tanesinde son teknolojik makine (CNC tezgahı, modern pres makinesi) vardır. Firmalardan sadece bir tanesinde makine mühendisi çalışmaktadır. Hiçbir firmada dış ticaret uzmanı, pazarlama uzmanı ve muhasebe-finance uzmanı gibi kalifiye idari ve teknik personel bulunmamaktadır. Tarım Makineleri İhtisas Sanayi Sitesi (TARMİSS)'ne henüz hiçbir firma tam olarak geçmiş değildir. Siteye geçmiş olan firmalar üretimlerinin bir kısmını Site'de bir kısmını ise eski üretim yerlerinde (KSS) gerçekleştirmektedirler. Site yeni kurulduğu için henüz bir çevre düzenlemesi ve idari binası mevcut değildir. Sanayi sitesinde 12 adet kapalı üretim mekânı vardır. Bunlardan 5 tanesi 1000 metrekare, 7 tanesi ise 500 metrekarelik alanlardır. Bunların sekiz tanesi tarım makineleri üreticilerine tahsis edilmiştir.	Firmalarımız herhangi bir araştırma geliştirme ve teknolojik imkânlardan yararlanmadan, teknik tasarımlarını kendilerinin yaptığı yeni modeller/ürünler üretmektedirler, fakat bu yeni ürünlerin patentlerini almamışlardır. Ürünlerine patent alınması ve tanıtımlarının yapılması firmalarımızın piyasada rekabet şanslarını arttıracaktır. Aynı zamanda çiftçilerin bilinçlendirilmesi de haksız rekabetin önlenmesi açısından faydalı olabilir. Firmaların Site'deki üretim mekânları 10 yıllık kiralama sistemi ile verilmiştir. Mekânlar aynı zamanda satılıktır. İsteyen satın da alabilmektedir. Firmalar kira süresinin uzatılmasını ya da satış fiyatının azaltılmasını veya uzun vadelerle satılma imkânının verilmesini talep etmektedirler. Sitede idari bina ihtiyacı vardır ve firmalar tarafından da talep edilmektedir. Misafirlerin ağırlanacağı, eğitim-seminer vb etkinliklerinin düzenlenebileceği bir idari bina istenmektedir.	Muş OSB Müdürlüğü – İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, Muş Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
5	İhracatın Geliştirilmesi	İlimizde ticaret hayatı genel olarak il merkezinde canlılığını korumakta olup, Malazgirt ve Bulanık ilçelerinde nispeten gelişmiş durumdadır. Ticari faaliyet kolları içinde; gıda, giyim, inşaat malzemeleri, dayanıklı tüketim malları, tarımsal ürünler, canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin alım ve satımı başta gelmektedir. İl merkezi dışında da özellikle Malazgirt İlçesinde imalatı gerçekleştirilen tarım alet ve makinelerine dayalı ticaret önem taşımaktadır. İlimize komşu ve komşu olmayan illere, başta çimento olmak üzere, canlı hayvan ve hayvansal ürünler, küspe, tarım alet ve makineleri ile küp şeker satışı yapılmaktadır. Diğer illerden ise, otomobil ve yedek parçaları, dayanıklı tüketim malları, makine ve teçhizat, manifatura, inşaat malzemeleri, mutfak eşyaları gibi endüstriyel ürünler, mevsimlik meyve, sebze ve narenciye ürünleri alınmaktadır. İlde üretilip il dışına satılan bitkisel ürünlerden nohut ve fasulye ilk sırada yer almaktadır. Hayvancılık alanında ise canlı hayvan ticareti il ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. 2014 yılı içinde il dışına 9.315 adet küçükbaş, 20.660 büyükbaş hayvan, 63.540 arılı kovan sevkiyatı yapılmıştır.	Özellikle Ortadoğu, Orta Asya, Ön Asya ve Kuzey Afrika olmak üzere yakın pazarlara açılmayı sağlayacak ürün yetiştirilmesi ve bunların pazarlanması önem arz etmektedir. İlimizin kara, hava ve demiryolu ulaşımı potansiyeli ile organik tarımsal ve hayvansal ürün potansiyeli mutlaka değerlendirilmelidir.	İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü – Doğu Anadolu İhracatçıları Birliği	TİM - Ekonomi Bakanlığı

6	Tarım ve Hayvancılıkta Çağdaş Üretim Usullerinin Uygulanması	Doğu Anadolu illerinde Büyükbaş Hayvancılık işletmelerinin kurulmasına teşvik eden Doğu Anadolu projesi kapsamındaki illerde Etçi ve Kombina ırklarla kurulacak Damızlık Sığır İşletmesi yatırımlarının desteklenmesine ilişkin uygulama DAP diğer illerde olduğu gibi İlimizde de bölgesel kalkınmayı sağlamaya yönelik üreticilerimizin yüksek kapasiteli Damızlık amaçlı Sığır İşletmeleri kurulması yönünde çok büyük önem arz etmiş ve katkı sağlamıştır. Dolayısıyla et ve Süt üretiminde kalitenin artmasına bölgedeki yerli ırktan, Kültür ırkı verimli damızlık hayvancığa yönelik önemli bir gelişme sağlamıştır. Tarımda çağdaş üretim usullerinin uygulanmasında zor şartlarda beden ile çalışan üreticilerimizin işlerini kolaylaştırmak ve üretim maliyetlerini düşürmek rekabet edebilir bir duruma getirmede ve kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeye çok önemli katkısı olan Bakanlığımızın Makina alet ve ekipman hibe desteği gelişen tarımımızda çok önemli bir yeri vardır.	Doğu Anadolu Projesi İlimiz açısından önemli bir proje olup yatırımcılarımızın desteklenmesi konusunda İlimize ayrılan ödeneğin arttırılması İlimizde kurulacak Damızlık amaçlı sığır Yetiştiriciliği arttıracaktır Üretim maliyetlerini düşürmek çiftçimizi rekabet edebilir bir duruma getirerek ekonomik ve sosyal gelişme destek amacıyla kırsal kalkınma yatırımları programı kapsamında makine alet ve ekipman hibe desteği ödeneğinin arttırılması.	Muş OSB Müdürlüğü – İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, Muş Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı, , İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
7	Demiryolu Hattının Yenilenmesi ve Taşımacılığının Canlandırılması	İlimizde demiryolu taşımacılığı da yapılmaktadır. Muş Gar Şefliği Ünitesi TCDD Genel Müdürlüğü 5. Bölge Müdürlüğü / Malatya'ya bağlı bir işyeri olarak faaliyetini yürütmektedir. Haydarpaşa-Tatvan, Van-Kapıköy, Tatvan-Haydarpaşa arasında yolcu ve yük taşınması yapılmaktadır. Uluslararası yolcu taşımacılığı haftada 2 gün Salı-Cuma günleri Şam-Tahran, Haydarpaşa-Tahran arasında ve Çarşamba-Cumartesi günleri Tahran-Şam ve Tahran-Haydarpaşa arasında yapılmaktadır. Ayrıca İran'a da yük taşımacılığı yapılmaktadır. Ancak yolcu trenlerine dâhili yolcu alınamamaktadır. Fakat İran ve Şam'a yolcu gidebilmektedir. Yük taşınması yıllardır gerek ticari gerekse askeri amaçlı olarak yapılmaktadır. 1955'te tamamlanan demiryolunun, ilin gelişmesine olumlu katkısı olmuştur. Bu hattın 1972 yılında Tahran'a bağlanmasıyla yolun önemi artmıştır.	Mevcut hattın yenilenmesi ve gerek yük gerekse yolcu taşımacılığını hızlı bir şekilde yapacak kapasiteye yükseltilmesi gerekir. Muş dâhilinde Muş-Tatvan yönüne günlük olarak 8 tren kapasitesi bulunmasına rağmen mevcut olarak günde sadece 2 yük treni işletilmektedir.	DDY Muş Gar Şefliği – DDY İşletmesi Genel Müdürlüğü 5.Malatya Bölge Müdürlüğü	DDY İşletmesi Genel Müdürlüğü – Ulaştırma Bakanlığı
8	Tarımsal Üretimin Geliştirilmesi	819.600 ha İlimiz yüzölçümünde 342.745 ha kullanılabilen tarımsal arazi, çayırda birlikte 370,236 ha alan mera ve 47.472 ha kullanılmayan alanla ilimiz toprakları tarımsal faaliyetler açısından uygun ve verimli bir arazi yapısına sahiptir. İlimiz parsel büyüklüğü ile Türkiye ortalamasının üstünde olan arazimizde havza bazlı üretim modelimizde temel ürünler buğday, arpa, şeker pancarı, mısır, ayçiçeği ve kolzadır. İlimizde tarımsal üretimi etkileyen faktörler diğer illerde de olduğu gibi toprak bakımı, ıslah, sulama, gübreleme, tohum ıslahı, makineleşme, hasat ve pazarlama tarımsal üretimi etkileyen önemli faktörlerdendir. Üretim alanlarında ürün çeşitliliğinin artırılması ile Tarımsal gelirde önemli ölçüde gelir artışı olacaktır. Kültürü yapılan bitkilerin buğday ve arpa ağırlıklı üretim modelinden sebze, meyve ve yem bitkilerine geçiş yapılması önemlidir.	İlimizde hububat ve baklagil ağırlıklı üretim olup Alternatif tarımsal üretimin geliştirilmesi yönünde çiftçiye geri dönüşümlü destek sağlanması, sulamada cazip geriye dönük demonstratif alanlar oluşturulması ve kaliteli tohum kullanılmasının yaygınlaştırılması amacıyla tohum desteğinin ve alet ekipman desteğinin artırılmasıdır.	Muş OSB Müdürlüğü – İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
9	Tarım Ürünleri (Süt ve Et) Sanayisinin Geliştirilmesi	İlimiz hayvan varlığı ve İlimiz çayır ve mera alanı üretilen yem bitkileri topraklarımızdaki geniş flora dikkate alındığında bölgemizde hayvancılık özellikle küçükbaş hayvancılık 1.derecede olmak üzere çiftçimizin önemli geçim kaynaklarından biridir. DAP ve diğer hayvancılık desteklemeleri ile büyükbaş kültür ırkı hayvan sayımız giderek artmakta ve bölgemizin florasından dolayı küçükbaş ve büyükbaş hayvanlardan elde edilen süt ve süt ürünleri çevre ve diğer iller tarafından bilinen süt ve	İlimizde üretilen süt ürünlerinin bir kısmı halkın zati ihtiyaçları olarak kullanılmakta olup diğer kalan kısım önemli bir pay oluşturmaktadır. İlimizde küçükbaş hayvanlarda üretilen sütün tamamında yakını yazlık geçici	Muş OSB Müdürlüğü – İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, İl Gıda,	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı – Kalkınma Bakanlığı

		süt ürünlerine göre tercih edilen kaynaklardan biridir.Aynı zamanda büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan elde edilen et ve ürünlerinde yine bölgesel flora özellikleri dikkate alındığında tercih edilen kaliteye sahiptir.	mandıralarca toplanarak büyük kentlerde tereyağı, peynir ve benzeri ürünler olarak değerlendirilmektedir. Süt ve Et işleyen sanayi İlimizde rantabl olarak çalışmamaktadır. Üreticiye güven verecek süt ve et sanayinin kurulması halinde İlimiz kalkınmasında ve Hayvancılığın gelişmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Büyük sektör firmalarının ilimize yatırımı teşvik edilmelidir.	Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	
10	Göl ve Nehirlerde Kafeste Balık Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması	İlimizin su potansiyeli oldukça yüksektir. Doğal göller (3.224 ha), baraj ve rezervuarlar (17.388 ha.), gölet ve bentler (69 ha.) ve akarsular (667 ha.) olmak üzere yaklaşık 21.348 ha. yüzey suyu bulunmaktadır. Yerüstü su kaynağı potansiyeli 4.505,93 hm ³ /yıl, yer altı su kaynağı potansiyeli 117 hm ³ /yıl dır. Toplam su potansiyeli 4.622,93 hm ³ /yıl dır. İlimizde toplam 79 ton/yıl kapasiteli 6 adet kara yetiştiriciliği işletmesi ve 1.890 ton/yıl kapasiteli 2 adet kafes yetiştiriciliği faal durumda olup su ürünleri yetiştiriciliğine devam etmektedirler	Balıkçılık için yapılan desteğin artarak devam etmesi sağlanmalıdır. Ayrıca kırmızı ete olan aşırı geleneksel talebin beyaz ete yönlendirilmesinde fayda mülahaza ediyoruz.	İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği	DSİ Genel Müdürlüğü - Orman ve Su İşleri Bakanlığı
11	İlçe ve Beldelerde Belediye Hizmetlerinin, İmar Planının, Su, Kanalizasyon ve Atık Bertaraf Hizmetlerinin Tamamlanması	Dünyada her gün beş yaşın altındaki 4.500 çocuğun temiz suya erişemediği ve atık suların hijyen koşullarına uygun bertaraf edilememesi sonucunda öldüğü" biliniyor. Su ve kanalizasyon şebekesinin sağlık açısından önemi büyüktür. Ancak bugün sağlıklı suya erişim konusunda yaşanan sorunun sadece fiziksel olarak bir şebekeye bağlanmakla sınırlı olmadığı açıktır. Dünyada su kaynaklarının kirlenmesi, artan nüfus ve suyun ekonomik bir değer olarak fiyatlandırılması sonucunda kıtlık, yoksulluk ve yoksunluk üçgeninde suya erişim, özellikle yoksullar için, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevrenin korunması ve kirlenmenin önlenmesi için alınacak tedbirlerin bir bütünlük içinde tespiti ve uygulanması esastır. Kanalizasyon şebekesi bulunan yerlerde her atıksu kaynağının kanalizasyon şebekesine bağlanması mecburidir. Atıksular kesinlikle çevreye boşaltılmamalıdır. Bu yüzden altyapı hizmetlerinin bütününe beraber değerlendirmek gerekir.	Sağlıklı bir kentsel yaşam için güvenilir ve sağlıklı suya erişimin fiziksel olarak sağlanması kadar, hizmetin ödenebilir düzeyde ve kesintisiz olarak kamu hizmeti anlayışı içinde verilmesi gereklidir. Bu ise ancak, sağlıklı, güvenilir ve ödenebilir koşullarda suya erişimin, merkezi ve yerel yönetimler tarafından da bir insan hakkı olarak kabul edilmesi ve suyun sosyal bir değer olduğu görüşünden hareketle yönetilmesine bağlıdır. Ayrıca hizmetin doğrudan kentlinin yaşam kalitesine ve sağlığını etkileyen bir kamu hizmeti olduğu bilinci içinde, şebeke suyunun kalitesinin sürekli izlenmesi ve halka duyurulacak şekilde yayınlanmasını sağlayacak şeffaf bir yerel hizmet yönetim anlayışının belediyeler tarafından benimsenmesi gerekir. İlimizin içme suyu sondajlara bağlıdır. Bu da Muş Merkez için günde 150.000 TL enerji masrafına neden oluyor. Cazibeli suya ihtiyaç bulunmaktadır.	İlçe ve Belde Belediye Başkanlıkları – İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği - İller Bankası A.Ş. Van Bölge Müdürlüğü	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
12	Malazgirt ve Bulanık Belediyeleri Katı Atık Tesisinin Yapımı	Her türlü üretim ve tüketim faaliyetleri sonunda fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleriyle karışıkları alıcı ortamların doğal bileşim ve özelliklerinin değişmesine yol açarak dolaylı ve doğrudan zararlara yol açabilen ve ortamın kullanım potansiyelini etkileyen katı, sıvı ve gaz halindeki maddeleri ilçelerimizde açık alanda, vahşi depolama sistemi yığılmaktadır. Bulanık ve Malazgirt Belediyesi ile bunlara bağlı 11 belde belediyesinin, yaklaşık olarak 70.000 nüfusun katı atıklarını bertaraf edecek	Yer tahsisı yapılan Malazgirt ve Bulanık Belediyeleri Katı Atık Tesisinin Yapımı için yaklaşık olarak 7 trilyona ihtiyaç bulunmaktadır. Bu belediyelerin bunu kendi imkânları ile gerçekleştirmeleri olanaksız görünmektedir.	Malazgirt ve Bulanık Belediye Başkanlıkları - İller Bankası A.Ş. Van	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

		olan tesisin kurulması gerekir.		Bölge Müdürlüğü	
13	Malazgirt ve Bulanık Ovalarında Toplulaştırma Yapılması	Tarımsal üretimde modern tarım işletmeciliğinin az zaman harcayarak verimli iş gücü ve az sermaye kullanımını sağlamak tarımdaki verimliliği arttırmak, tarım arazilerini korumak kırsal alanda sosyal standardı yükseltmek açısından arazi toplulaştırılması ilimiz açısından büyük öneme haiz olup halen 82 köyümüzde planlanan arazi toplulaştırma işlemleri devam etmektedir. 525,2 km2 bulanık ovası ve 450 km2 Malazgirt ovasının toplulaştırılması ise ilimizde bu bölgelerdeki göçün önlenmesi tarımsal verimlilik açısından zengin tarım topraklarının korunması, istihdamın artırılarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir.		İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
14	İlçelere Kapalı Spor Salonlarının Yapılması	Hasköy, Korkut ve Varto ilçeleri için 500 kişilik spor salonları 2016 yatırım programına alınması hedeflenmektedir. Ayrıca Bulanık, Varto ve Hasköy ilçelerine Gençlik Merkezi yapılması gerekmektedir.	Hasköy, Korkut ve Varto ilçeleri düşünülen 500 kişilik spor salonları ve gençlik merkezlerinin 2016 yatırım programına alınması için yer temini ve ödeneğe ihtiyaç bulunmaktadır.	Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü
15	Muş Alparslan Üniversitesinde Bir Tıp Fakültesinin Açılması	İlimize en yakın araştırma hastanesi yaklaşık olarak 250 km mesafededir (Van, Erzurum, Elazığ, Diyarbakır). Ayrıca ilimiz coğrafi konumu açısından Bitlis, Bingöl gibi illerinin arasında kalmasından dolayı da bölge illerine hizmet verebilecek en güzel konumdadır. Çoğu zaman gerek personel, gerekse donanım olarak ilimizdeki sağlık kurumları bazı vakalar için yetersiz kalmakta ve il dışına sevkler yapılmaktadır. 2014 yılında il dışına sevk edilen hasta sayısı 30.813 kişidir. Bu da İlimizde tam donanımlı bir Tıp Fakültesi Hastanesine duyulan ihtiyacı ortaya koyuyor. 2014 Aralık ayında Muş Devlet Hastanemiz faaliyete geçti. Modern tıp anlayışı ile hizmet verilebilmesi için, başta uzman ve pratisyen hekim olmak üzere yeterli sayıda sağlık personeli ile diğer hizmet sınıflarına ait personel takviyesi gerekmektedir. İl’de başta doktor olmak üzere sağlık personeli, bulunması gereken norm kadronun altında bulunmaktadır. İl’de 73 uzman doktor, 18 pratisyen doktor, 11 diş tabibi, 137 ebe ve hemşire ve 603 diğer personel olmak üzere toplam 842 personele ihtiyaç vardır. Doktorların ilde ortalama görev yapma süreleri 13 aydır.	Üniversite bünyesinde açılacak olan bir Tıp Fakültesi ve bünyesindeki Bölge Araştırma Hastane ile hem ilimize hem de Bingöl ve Bitlis başta olmak üzere bölgemize etkin ve verimli bir sağlık hizmeti sunulmuş olacaktır. Ayrıca Muşlu gençlerin kendi memleketlerinde hizmet vermelerini ve uzun süre görev yapmalarını sağlayacaktır.	Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü – İl Sağlık Müdürlüğü	Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı – Sağlık Bakanlığı
16	Tekstil Alanındaki Yatırımların Desteklenmesi ve Teşvik Edilmesi	Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tekstil sektörü ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında ilk ele alınan ve yatırımların yoğunlaştığı sektör olmuştur. Bunda hammaddenin ülkemizde üretilmesinin yanı sıra 20–25 sene önceki yapısıyla emek-yoğun bir sektör olmasının da etkisi olmuştur. Ancak günümüze geldiğimizde sektörün hem emek-yoğun yapısı tamamı ile (hazır giyim sektörü hariç) ortadan kalkmış ve hem de ürettiğimiz hammadde tüketimimize yetmediği için ciddi bir pamuk ithalatçısı (yılda yaklaşık 350–400 bin ton) ülke konumuna gelinmiştir.	İl İstihdam Kurulumuzun belirlediği ‘Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar’ ile ilgili başlıklar aşağıda gösterilmiştir: Un Üretim Tesisi, Hazır Giyim Üretimi, Karma Yem Üretim Tesisi, Bisküvi Ve Gofret Üretim Tesisi, Bal Paketleme Tesisi, El Halısı Üretim Tesisi,	Muş OSB Müdürlüğü – İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü,	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı – Kalkınma Bakanlığı

		Türk tekstil sektörü de yarattığı katma değer ve gösterdiği performansla Türk ekonomisinin en önemli rekabet avantajlarından birisini oluşturmaktadır. Tekstil sektörü GSMH'nin yaklaşık yüzde 11'ini , ihracatın yüzde 37'sini , toplam sanayi üretiminin yaklaşık yüzde 10'unu, toplam işgücünün doğrudan 2 milyonunu dolaylı olarak da 6 milyonunu bünyesinde barındıracak bir büyüklüğe ve etkinliğe ulaşmıştır. Ayrıca sektörde yüzde 25'i ihracatçı olmak üzere toplam 40.000 civarında işletme bulunmakta ve bunların yaklaşık yüzde 92'si KOBİ niteliğindedir. Küreselleşmenin getirdiği dinamizm ve değişim sonucunda, yeni pazarlara girme fırsatı her zaman bulunmaktadır. Bu fırsatlar iyi değerlendirildiği sürece bu sektörde gelişmenin kaydedilmesi kaçınılmazdır. Firmalarımızın pazarın iyice oturduğu, rekabetin yoğun olduğu pazarlarda faaliyet göstermenin yanı sıra yeni pazarlar bulmaları (eski Doğu Bloğu ülkeleri, Kanada, Avustralya, Kuzey Avrupa ülkeleri gibi) ve bunun için pazarlamaya ve dağıtımına büyük önem vermeleri gerekmektedir. Devamlı artan şekilde yeni müşteri grupları pazara katılmaktadır. Müşterilerin gelir ve kültür düzeyi arttıkça tekstil ve konfeksiyon mamullerine olan talep artmakta ve katma değeri yüksek mamuller değer kazanmaktadır. Müşterilerin gelir düzeyi arttıkça hem katma değeri yüksek mamullere yönelmekte, hem de ürün kalitesi, estetik tasarım, mükemmel servis ve benzeri nitelikte özellikleri de aramaktadırlar. Son on yılda dünyadaki ekonomik büyüme, pazarın genişlemesine neden olmuş ve özellikle gelişmiş ülkelerde tüketim eğiliminin artmasını sağlamıştır. Bu da sektörümüz için değerlendirilmesi gereken fırsatlar yaratmıştır. Dünyanın çok az ülkesinde kalifiye elemanlar bizdeki kadar düşük ücretle çalışmaktadır. İşgücünün aleyhine olan bu yapı sektör için bir fırsattır. Sektörde son 20 yıldır kendisini geliştiren güçlü bir eleman kadrosu bulunmaktadır. Bu diğer yönetim kalitesinin unsurlarıyla da birleştğinde üretim kalitesini ve verimliliği olumlu yönde etkileyebilecek bir yapı kazandıracaktır.	Yünlü Dokuma, Yün İpliği Üretim Tesisi ve Yünlü Battaniye Üretim Tesisi. Listeden de anlaşıldığı üzere tekstil sektörü bu konuda büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi, yüksek ürün ve hizmet kalitesi, müşteri merkezli yönetim politikaları, çalışanlara yönelik tutum ve davranışlar ile tepe yönetimin oluşturacağı strateji ve vizyon sahibi firmalara, özellikle tekstil alanındaki yatırımlar için, destek ve teşvik artırılarak sağlanmalıdır. Son yıllarda finansman sektöründe olan gelişmeler Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Örneğin son yıllarda önem kazanan ve sıkça gündeme gelen konulardan bir tanesi leasingdir (Factoring, forfaiting). İşletmeler normalde yüksek fiyatlarından dolayı alamadıkları donatıma, finansal kiralama yoluyla sahip olabilmektedirler. Bu yolla hem gelişen teknolojiyi yakından takip edebilmekte, hem de kiralama süresi sonunda isterlerse bu donatıma daha düşük ücretlerle sahip olabilmektedirler.		
17	İlimizde Alo 118 Çağrı Merkezinin Kurulması	Çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da açılan çağrı merkezleri, hem istihdama katkıda bulunuyor hem de bacasız fabrika gibi çalışarak ilin ekonomisini canlandırıyor. Çağrı merkezlerinin, son 2 yılda illerin büyümesine yüzde 12 katkıda bulunduğu tespit edilmiş. Anadolu'ya yapılacak en iyi yatırımın çağrı merkezi açmaktır. Özellikle üniversitesi olan illerde istihdama büyük katkı sağlamaktadır. Türkiye, Avrupa ile çağrı merkezi konusunda bütünleşmiş durumda. Ukrayna, Belarus ve Almanya'da çağrı merkezi olan Türk şirketleri var. Yurtdışındaki şirketlerin birçoğu bu	Türkiye'de bulunan 1300 civarında çağrı merkezinin son beş yıllık yatırımı 200 milyon TL'dir. 35 bin masa ve 45 bin çalışanı mevcuttur. Ortalama maaş 1.250 TL'dir. Bu alanda lider olan ülke Amerika, ancak Hindistan dış hizmet alımında iyi bir pazardır. Onun için birçok ülke Hindistan'la çalışıyor. Türkiye'nin bu alanda Hindistan'a rakip olabilir. Kültürel farklılıklar ve lisan	Cep Telefonu Operatörleri -Valilik	Ulaştırma Bakanlığı

		işi kendi bünyesinde çözmek yerine hizmet satın alıyor. Bizde de bu süreç yaşanacak, birçok şirket çağrı merkezlerinden hizmet satın alacak. Onun için Türkiye'deki müteşebbislerin hazırlıklı olması, elini çabuk tutması gerekiyor. Çağrı merkezleri için sanıldığı gibi büyük paralara ihtiyaç yoktur. Çalışacak kişilerde üniversite mezunu veya İngilizce şartı aranmıyor. Pazar henüz çok yenidir. 10 yıllık bir geçmişe sahip ve daha alınacak çok yol var. Devletin önem verdiği bir sektör haline gelince, kamu da önem vermeye başladı. Bunda Ulaştırma Bakanlığı'nın büyük katkısı var. Çağrı merkezlerinin başarısı için gereken; doğru insan kaynağı, teknoloji ve süreçleri iyi yönetme. Türkiye tüm illeri ile bu potansiyele sahiptir. Bu merkezlerin ekonomiye de büyük katkısı var. Bir çağrı merkezi çalışanı, dört kişilik bir ailenin geçimini sağlayabiliyor. Şu an çalışanların yüzde 80'i kadınlardan oluşmaktadır.	aksanından dolayı irtifa kaybetmeye başlayan Hindistan'ın boşluğunu ancak Türkiye doldurabilir. Türkiye'deki çağrı merkezlerinin büyüebilmesi için yabancıların gelmesi teşvik edilmeli. Şirket birleşmeleri ve evlilikler olursa sektör bir o kadar büyüyecektir. Dünya üzerinde 124 bin çağrı merkezinde 11 milyon kişi çalışmakta ve ilimiz bu pastadan mutlaka pay alacak girişimlerde bulunmalıdır. Bu işsizliğin en fazla olduğu illerden olan Muş için çok büyük bir yatırım olacaktır.		
18	Muş Tanıtım Projesi	İlimiz Kültür ve Tabiat Varlıkları bakımından zengin illerimizdendir. Malazgirt Zaferinin kazanıldığı yer ilimize bağlı Malazgirt ilçemizin sınırları içerisinde. Telli turna ve toy kuşunun kesin olarak ürettiği bilenen son alan ilimiz sınırları içerisinde Bulanık ve Muş Ovalarıdır. Muş Lalesi, Muş Üzümlü, Muş pestili ve lahanamız diğer tanınmış ürünlerimizdendir. Ayrıca Ermenilerce dünyada kutsal sayılan ikinci en büyük kilise ilimizde bulunmaktadır. Ermeni tarihçi Horon Ekli Muşa ilimizde doğmuştur. Yine Ermeni Alfabesinin kurucusu Mustat'tın ilimiz Güneyik köyünde doğduğu rivayet edilir. Zengin bitki çeşitliliği, yaylaları ve doğal güzellikleriyle ilimizin önemli bir turizm potansiyeli taşımaktadır.	İlimizin kültürel değerlerini tanıtan sesli, görüntülü ve yazılı tanıtıcı yayınların yapılması. Ulusal ve uluslararası fuarlara katılımın sağlanmasıdır. Kültürel değerlere ait festival ve şenliklerin düzenlenmesi ve bunlar için yeterli ödenek teminin ayrılması gerekmektedir.	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü – İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği	Kültür ve Turizm Bakanlığı
19	Kan Davalarının Önlenmesi	İlimiz asayiş suçları bakımından en iyi durumda olan illerden biridir. Ancak kan davalarının önüne geçilebilmiş değildir. Her sene yüzlerce vaka olmakta ve onlarca cana kıyılmaktadır.	Başlıca nedenleri kız kaçırma, arazi sorunu, kanun yoluna başvurmama, öfke kontrol eksikliği, milli ve manevi değerlerden yoksunluk olan bu problemin yeni nesillere aktarılmasını önlemek için yörenin mülki idare amirlerinin, kanaat önderlerinin, imamların ve eğitimcilerin devreye girerek bu sorunu kökten çözmeleri sağlanmalıdır.	Valilik – İl Müftülüğü – İl Milli Eğitim Müdürlüğü – İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
20	Personel Sirkülasyonunun Önlenmesi	İlimizde 2014–2015 eğitim ve öğretim döneminde ilde halen 431'i sınıf, 75'i okul öncesi, 836'sı branş öğretmen olmak üzere 1342 öğretmene ihtiyaç vardır. Muş'a genelde yeni mezun olan öğretmenlerin atanması ve bunların da mecburi görev süreleri olan 2–3 yılın sonunda başka illere atanmaları da eğitimdeki kaliteyi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca her dönemde öğretmen açığının bulunması, eğitimdeki başarıyı olumsuz etkileyen diğer bir faktördür. İl'de başta doktor olmak üzere sağlık personeli sürekli yetersiz olmuştur. Halen değişik branşlarda acilen 73 uzman doktor, 18 pratisyen doktor, 11 diş tabibi, 137 ebe	Her kademede ve uzun süre ilimizde görev yapacak personellere ihtiyaç bulunmaktadır. Sağlık ve eğitim hizmetlerinin daha iyi bir şekilde verilebilmesi için; yeterli miktarda sağlık personelinin ve öğretmenin atamasının yapılması ve bunların uzun süre ilde görev yapmaları sağlanmalıdır.	Tüm Kurumlar	Devlet Personel Başkanlığı - Başbakanlık

		ve hemşire ve 603 diğer personel olmak üzere toplam 842 sağlık personeline ihtiyaç vardır. Ayrıca birçok sağlık ocağı ve sağlık evi de eksik personelle hizmet vermektedir. Doktorların ilde ortalama görev yapma süreleri 13 aydır.			
21	Kurumlarımızın Lojman ve Araç İhtiyacının Giderilmesi	Kırsal Nüfusun yoğunluğu, altyapı yetersizliği ve aşırı göç nedeniyle İlin istikrarsız bir gelişme yapısı bulunmaktadır. Dolayısı ile kamu hizmetlerinin sunulmasında zorluklar yaşanmaktadır. Özellikle ulaşım ve barınma problemleri kalifiyeli eleman istihdamını ve verimli çalışmasını engellemektedir.	Hizmetlerin daha etkin ve verimli sunulması, personel sirkülasyonunun önlenmesi için yeteri sayıda lojman ve araç ihtiyacı giderilmelidir.	Tüm Kurumlar	Tüm Bakanlıklar
22	Ziraat ve Veterinerlik Fakültelerinin Açılması	819.600 ha İlimiz yüzölçümünde 342.745 ha kullanılabilen tarımsal arazi, çayırda birlikte 370,236 ha alan mera ve 47.472 ha kullanılmayan alanla ilimiz toprakları tarımsal faaliyetler açısından uygun ve verimli bir arazi yapısına sahiptir. İlimiz parsel büyüklüğü ile Türkiye ortalamasının üstünde olan arazimizde havza bazlı üretim modelimizde temel ürünler buğday, arpa, şeker pancarı, mısır, ayçiçeği ve kolzadır. İlimiz hayvan varlığı ve İlimiz çayır ve mera alanı üretilen yem bitkileri topraklarımızdaki geniş flora dikkate alındığında bölgemizde hayvancılık özellikle küçükbaş hayvancılık 1.derecede olmak üzere çiftçimizin önemli geçim kaynaklarından biridir.	İlimizde Ziraat ve Veterinerlik Fakültesi açılması Tarım ve Hayvancılığın gelişmesine, çiftçimizin daha bilinçli olmasına dolayısıyla verimliliğe ve istihdama katkı sağlayacaktır.	Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü	YÖK Başkanlığı
23	Ağrı Patnos-Malazgirt-Bulanık- Muş Karayolunun Double yol yapılması	Mevcut yol ağı Muş ve Ağrı illerini birbirine bağlamakta ve Muş ile Ağrı illerine, Bulanık, Malazgirt ve Patnos ilçelerine ulaşımı sağlamaktadır. Ayrıca her yıl 1071 Malazgirt Zaferinin kutlanması amacıyla Malazgirt ilçesine ulaşım bu yolla sağlanmaktadır.	Her iki il arasındaki ulaşımın daha güvenli olmasına, ticaretin ve turizmin gelişmesine katkı sağlayacaktır.	Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı – Karayolları Genel Müdürlüğü

İlimizin ekonomik ve sosyal potansiyelinin değerlendirilerek gelişmesi büyük ölçüde bu projelerin tamamlanması ile mümkün olacaktır.

Bilgilerinize arz ederim.

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü

İLİMİZİN KISA VADEDE ÇÖZÜMÜ GEREKTİREN SORUNLARI, İHTİYAÇLARI VE ÖNCELİKLERİ

S. N O:	SORUNUN ADI	KONUNUN ÖZETİ VE AÇIKLAMALAR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE İSTEKLER	İLGİLİ MERCİLER	
				YEREL DÜZEYDE	MERKEZİ DÜZEYDE
1	Karasu Islah Projesinin Tamamlanması	119 km uzunluğunda olan mevcut Karasu Irmağı, yeni proje ile 64 km'ye düşmektedir. Böylece çok sayıda mendereslerin kesilmesi ile daha düzgün bir güzergâhın elde edilmesi ve akış rejiminin düzenlenmesi ile her yıl Muş Ovasında meydana gelen sel felaketleri de önlenmiş olacaktır. Ayrıca ırmak boyunca sağ ve sol sahilde olmak üzere 4 metre genişliğinde stabilize servis yolu ve ortalama 4 km aralıklarla birer köprü gelecek şekilde (mevcut köprülerin de korunması suretiyle) ilave köprü yapılması proje kapsamında yer almaktadır. Servis yolu ve ilave köprülerin yapılması ile işletme aşamasında ırmağın kanal temizliği ve bakımı kolaylaştırılacak ve ırmağın her iki yakasında arazisi bulunan vatandaşların arazisine kısa yoldan ulaşmasını temin edecektir. Muş Ovasında yakın zamana kadar Karasu ve Murat nehirlerinin taşması ve dağlardan gelen kar suları nedeniyle taban suyu problemi yaşanmakta olduğu için tarımsal üretimde sıkıntılar yaşanmıştır. Ancak Karasu nehrinin ıslahı başlanmış yaklaşık olarak 22 km tamamlanmıştır. Geri kalan kısmın ihalesi yapılmış olup 2017 yılında tamamlanması beklenmektedir.	Muş Ovası'nın drenaj sorunu, biriken suların taşkın ve erozyon tehdidi oluşturması gibi nedenler, ovada tarımsal faaliyetleri sınırlayan faktörlerin başlıcalarıdır. Bu olumsuzlukları ortadan kaldıracak olan faaliyet de Karasu Nehri Yatak Islah Projesinin geri kalan kısmının tamamlanmasıdır. Bunun için gerekli ek ödeneğin sağlanarak Islah Projesinin tamamlanması Muş Ovası Sulama Projesinin hayata geçirilmesi açısından da önem arz etmektedir. Alparslan II Barajı inşaatı, Arazi Toplulaştırması ve Muş Ovası Islahı tamamlandığında ilimizde tarımsal ve hayvansal üretimde dolayısıyla istihdamda artış gerçekleşecektir.	DSİ 172. Şube Müdürlüğü - DSİ 17. Bölge Müdürlüğü	DSİ Genel Müdürlüğü - Orman ve Su İşleri Bakanlığı
2	Muş Ovası Toplulaştırma Projesinin Bitirilmesi	Tarım işletmelerinin sahip oldukları küçük, parçalı ve dağınık arazileri modern tarım işletmeciliğine göre yeniden düzenleyerek, daha az zaman, işgücü ve sermaye kullanımını sağlamak, üretim faktörlerinden en iyi biçimde yararlanarak tarımsal üretimi ve tarım işletmelerinin verimliliğini artırmak ve kırsal kesimdeki nüfusun hayat standartlarını yükseltmek amacıyla 82 köyümüzde 94,180 ha alanda arazi toplulaştırma işlemi yapılacaktır. 2015 Temmuz ayı itibarıyla 4 toplulaştırma projesinin toplam gerçekleşme yüzdesi %60 şeklindedir.	Türkiye'nin 3. büyük ovası olan ve Alparslan II Barajı ile tamamı sulanabilecek olan Muş Ovası hem ilimiz hem de ülkemiz için büyük bir zenginlik kaynağıdır. İldeki tarım ve hayvancılık potansiyelinin değerlendirilmesi, modern yöntemlerle üretim yapılması ve ilimizde istihdamın artırılarak göçün önlenmesi bu projenin geri kalan 82 köyün Arazi Toplulaştırma Projesinin tamamlanması ile doğru orantılı olacaktır.	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
3	Alparslan II Barajının Bitirilmesi	Muş İli ekonomisinin temelini tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Bölgeye göre önemli ovalar ve akarsulara sahip olan Muş İli, tarım açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli değerlendirmek amacıyla ilin en büyük yatırımı	İl ekonomisi üzerinde doğrudan etkisi olan Alparslan-II Barajı inşaatının bir an evvel bitirilmesi gerekmektedir.	DSİ 172. Şube Müdürlüğü - DSİ 17.	DSİ Genel Müdürlüğü - Orman ve Su İşleri Bakanlığı

		olan ve Murat Nehri üzerinde yapımı başlayan Alparslan-II ile yapımı tamamlanan Alparslan-I Barajı projeleri, gerek yapım aşamasında, gerekse işletme aşamasında Muş İlinin kalkınmasında büyük bir katkı sağlayacaktır. Yıllık 488 GWh/yıl enerji üretim kapasitesi olan Alparslan-I Barajında su tutulmuştur. Yıllık 714 GWh/yıl enerji üretim kapasiteli, 78.000 hektar arazi sulama kapasiteli olan ve %25 fiziki gerçekleşmesi sağlanan Alparslan-II Barajının inşaat çalışmalarının yavaş ilerlemesinden kaynaklı sıkıntılar yaşanmaktadır. Ekonomisi tarıma dayalı Muş İlinin gelişmesi, büyük ölçüde Alparslan-II barajının gerçekleşmesine endekslenmiştir. Söz konusu barajın gerçekleşmesiyle, Muş Ovasının sulanabilir arazisinin tamamı sulanabilecek ve tarımsal ekonomi gelişecektir. Ayrıca, oluşacak baraj gölü, ilin sert iklimi üzerinde de olumlu etki yaparak, yeni bitki türlerinin yetişmesine ve buna bağlı olarak tarımsal sanayinin gelişmesine de imkân sağlayacaktır.		Bölge Müdürlüğü	
4	Muş Ovası Sulama Projesinin Yapılması	İlimizde toplam 342.198 hektar olan tarım arazisinin, 158.215 hektarı sulanabilir arazidir. Şimdilik sulanabilir arazilerin 64.948 hektarı sulanmaktadır. Alparslan-II barajının gerçekleşmesi ile birlikte Muş Ovasının sulanabilir arazisinin tamamı sulanabilecek ve tarımsal ekonomi gelişecektir.	2018 yılında bitirilmesi hedeflenen Alparslan II Barajı ile birlikte kapalı devre Muş Ovası Sulama Projesine de başlanarak eş zamanlı olarak hizmete girmesi sağlanmalıdır.	DSİ 172. Şube Müdürlüğü - DSİ 17. Bölge Müdürlüğü	DSİ Genel Müdürlüğü - Orman ve Su İşleri Bakanlığı
5	Muş Merkeze Yakın Çevre Köylerinin Belediyeye Bağlanarak İmar ve Şehirleşme Bütünlüğünün Sağlanması	Kısmen de olsa ilimizin kırsal kesimlerinden gelen iç göç ve evlilikler sonucu geleneksel aile yapısı değiştiğinden dolayı şehir merkezinde konut ihtiyacı devam etmekte ve düzensiz bir yapılaşma meydana gelmektedir. Şehir merkezi önümüzdeki yıllarda çevreye yakın köylerle birleşmiş olacaktır. Şimdiden bu köylerde, çarpık bir yapılaşmanın önüne geçilmesini önlemek, hizmetlerde ve imarda şehir bütünlüğünü sağlamak için yakın köylerin belediyeyle bağlanması gerekmektedir.	Şehrin doğusunda Tekyol'a kadar, batısında Üniversite kampusuna kadar ve güneyde Karasu Nehrine kadar (demiryolunun etrafındaki köyler) belediyeyle bağlanma süreci hızlandırılmalıdır.)	Muş Belediyesi – Muş Valiliği	İçişleri Bakanlığı
6	Eğitim ve Öğretimde Derslik, Yurt ve Pansiyon Sorununun Çözümü	Okul Öncesi Derslik İhtiyacı: 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında İlimiz Okul Öncesi Eğitimde kayıtlı bulunan 7.286 öğrencinin sağlıklı eğitim ortamından yararlanabilmesi ve okullaşma oranının artırılması için 150 Okul Öncesi Dersliğe ihtiyaç duyulmaktadır. İlköğretimde Derslik İhtiyacı: Nüfusunun %61 gibi büyük bir oranının kırsal kesimde yaşadığı ve hızlı nüfus artışının meydana geldiği ilimizde öğrenim görmekte olan 90.391 öğrencinin sağlıklı ve istenilen eğitim ortamına kavuşması için acilen 300 dersliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Orta Öğretimde Derslik İhtiyacı: Orta Öğretimde çağ nüfusunun 41.873 olduğu ilimizde okullaşma oranının Türkiye ortalamasının üzerine çıkarmak, ilköğretimdeki okullaşma oranını, orta öğretimde de yakalamak istiyorsak okulların eğitim ortamlarının iyileştirilmesi için acilen ihtiyaç olan 657 dersliğin yapılması gerekmektedir. Pansiyon İhtiyacı: Nüfusumuzun %61'i kırsalda yaşadığı için ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimde ilimizin pansiyon ihtiyacı devam ederek acilen çözülmesi gereken sorunlar arasında yer almaktadır.	Çocukların Okul Öncesi Eğitimde kazandırılması amaçlanan hedef ve yeterliliğe ulaşmasını sağlamak için ihtiyaç duyulan dersliklerin yapımı için her türlü imkânların kullanılması. (Hayırsever, STK ve kamu imkânları) İlimizde Ortaokulda bir dersliğe 36 öğrenci düşmektedir, MEB belirlemiş olduğu bir dersliğe 30 öğrenci standardına ulaşmak ve belirtilen sayıda dersliğin yapılması için tüm imkânların kullanılması.Kız çocuklarının eğitime kazandırılması ve kırsaldan gelen öğrencilerin barınma sorunlarının ortadan kaldırılması için kamu imkanları ile yapılması. İhtiyaç duyulan dersliklerin yapılması, Orta Öğretimde fiziki imkanların iyileştirilmesi için tüm kamu ve özel sektör imkanlarının kullanılması. Acilen ihtiyaç duyulan pansiyonların yapılması gerekmektedir.	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı

7	Üçevler Grup Köylerini Oluşturan 9 Köy İçin Üçevler Köyünde Bir YİBO Yapılması	Üçevler Grup Köyleri 9 köy ve 30 civarında köy bağlısı yerleşim yerinden oluşmaktadır. Muş İlinde terör olaylarından en çok zarar gören bölge konumundadır. Stratejik olarak önemli bir konumdadır. Bu köylerin 4 il ile sınırları mevcuttur. (Batıda Bingöl, güneyde Diyarbakır ve Batman, Doğuda Bitlis) Yerleşim yerleri dağlık arazilerden dolayı oldukça dağınıktır ve geniş bir alana yayılmış durumdadır. Şu anda bölgede huzur ve güvenliğin de artması sonucu geri dönüşler başlamış durumdadır. Bu köylerde ikamet eden ailelerin çocukları ilimizdeki değişik YİBO'larda öğrenimlerine devam etmektedirler. Çetin kış şartlarından dolayı öğrenciler tatillerde ailelerinin yanına gidememekte ve ildeki akrabalarının yanında kalmaktadırlar. Çoğu zaman bir öğretim sezonu boyunca ailelerinden uzak kalan öğrenciler vardır.	Bu köylerin en kalabalığı olan Üçevler Köyünde bir YİBO'nun yapılması hem bölgeye canlılık getirmiş olacak hem de çocukların okullaşma oranını artırarak büyük bir potansiyel değerlendirilmiş olacaktır.	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı
8	İlimize Doğal Gaz Dağıtımının Sağlanması	Yaklaşık 155+885 km uzunluğunda olan Muş Doğal Gaz Boru Hattı projesi, Doğubayazıt - Erzurum Doğal Gaz İletim hattının yaklaşık 195+000 km'sinden başlayıp Muş, Bingöl ve Bitlis ayırım noktasında yer alan pig istasyonuna kadar olan 20" çapındaki boru hattını kapsayan ve Ağrı, Erzurum ve Muş illerine bağlı 5 ilçe ile 35 köy ve mahalleden geçerek ilimize 2014 Ekim ayı sonu itibariyle ulaşan doğalgazın şehir içi dağıtım ihalesi yapılmış olup bunun bir an önce bitirilmesi önem arz etmektedir.	2015 Mart ayında belediye tarafından ihalesi yapılan doğalgazın şehir içi dağıtımın altyapısının oluşturulması ve dağıtımının gecikmesiz yapılması gerekir.	Muş Belediyesi	BOTAŞ - Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
9	Malazgirt Zafer Anıtı ve Kültür Projesinin Gerçekleştirilmesi	Malazgirt Zafer Anıtı Çevre Düzenleme Projesi'nin avan projeleri hazırlanmış olup Van Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulunda onaylanmıştır. Proje onayına müteakiben kati projeleri yapılarak uygulama işlerine başlanılmıştır. Bununla birlikte başlangıçta yurt genelinde daha sonra Türk Dünyasını kapsayacak şekilde ve nihayetinde İslam Coğrafyasını da içine alan, kendi dalında markalaşmış etkinliklerle Malazgirt Zaferi Şenlikleri Projesi hedeflenmektedir.	Bu projenin gerçekleşmesini sağlayacak fiziki mekânlara, konuklarımızın ve katılımcılarımızın konuklayacakları mekânlara ve bunlar için ödeneğe ihtiyaç bulunmaktadır.	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Kültür ve Turizm Bakanlığı
10	İlimizde Afet Yönetim Merkezinin Yapılması	Muş İli 1.derece deprem bölgesinde yer almaktadır. İlimizde deprem, heyelan, sel, çığ ve kaya düşmesi gibi afetler meydana gelmektedir. Heyelan afetinden 21 köy, sel afetinden 14 köy, çığ afetinden ise 15 köy etkilenmektedir. İlimizde meydana gelen afetlerden dolayı hazırlanan jeolojik etüt raporları hazırlanarak Bakanlar Kurulu tarafından AMB (afete maruz bölge) kararları alınarak yapı ve ikamete yasaklanmıştır. Heyelan afeti nedeniyle ilimize bağlı 10 köyde Jeolojik Etüt çalışmaları devam etmektedir. Afet olaylarından dolayı hak sahibi kabul edilen aileler için Muş merkez, ilçeler ve kendi köylerinde konutlar yapılmıştır.	12 ili kapsayan Kızılay Bölge Merkezi malzeme depolarıyla birlikte ilimizde bulunmakta ve afet acil durumlarında aktif görevler üstlenmektedir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ile Koordine içinde bölgede faaliyette bulunabilmesi için Afet Yönetim Merkezi'nin kurulması gerekmektedir.	İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği – Kızılay Muş Şubesi	Kızılay Genel Başkanlığı
11	Muş ve Çevresinin Kanalizasyon İşinin Projelendirilip Yapılması	İlimiz merkez nüfusunun yaklaşık olarak %60'ı kanalizasyon şebekesine sahiptir. Köylerimizde ise çoğunda kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır.	Nüfusun geri kalan %40'na ve ilk etapta nüfusu 500'un üzerinde olan 15 köye kanalizasyon şebekesine ulaştırılması için kaynağa ihtiyaç vardır.	Muş Belediyesi – İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği	İçişleri Bakanlığı
12	Havaalanına Yeni Terminal Binası Yapılarak Apronun	Havaalanımız apronu (Uçak Park Sahası) 2 uçaklık parklamaya sahip olup, sefer artışları ve Van havaalanına kötü hava şartlarında iniş yapamayan uçakların	Yapımı hedeflenen bu yatırımlara zamanında başlanması için gerekli ödeneğin sağlanması ve fizibilite çalışmasının	DHİMİ Muş Müdürlüğü	DHİMİ Genel Müdürlüğü – Ulaştırma

	Genişletilmesi	divert (yedek meydan) yapımları için 2 Uçaklık Ek Apron Yapım İşi 2015 Yılı Yatırım Programına alınmış ancak henüz başlanmamıştır. Ayrıca modern ve gelecekte meydana gelecek olan uçak sefer sayılarına cevap verebilecek şekilde bir Terminal Binasının 2016 yılında yapılması hedeflenmektedir. Bu şekilde havaalanımızda yapılan uçak seferleri sayısı ve uçulan nokta sayısı artmış olacaktır. Bu da başta, Bursa, Gaziantep, İzmir ve Mersin olmak üzere Muşlu Hemşerilerimizin yaşadığı illere uçak seferleri düzenlemesini sağlamış olacaktır.	yapılması gerekir.		Bakanlığı
13	Muş Belediyeler Birliği Katı Atık Tesisinin Yapılması	Çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi gayesiyle karar ve tedbirlerin alınması ve uygulanmasında insan ve diğer canlı varlıkların sağlığının korunması, kalkınma gayretlerine olumlu ve olumsuz etkileri ile fayda ve maliyetleri dikkate alınarak kısa ve uzun vadeli değerlendirmelerin yapılması şehir hayatında büyük bir öneme sahiptir.	Muş Katı Atık Belediyeler Birliğine bağlı 15 belediye (Muş Belediyesi, Korkut Belediyesi, Hasköy Belediyesi, Varto Belediyesi ve bunlara bağlı 11 Belde) için Korkut ilçesine bağlı Yürekli Köyünde yer tespit ve tahsisi yapılmış olup ÇED ve uygulanma projeleri ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Projenin hayata geçirilmesi için ödenek ihtiyacımız bulunmaktadır.	Muş Belediyeler Birliği – İller Bankası A.Ş. Van Bölge Müdürlüğü	İller Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü
14	İşsizliğin Azaltılması	İlimiz Muş, sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından son Sırada yer almaktadır. Halkın büyük çoğunluğu geçimini Tarım ve Hayvancılıktan sağlamaktadır. Çimento fabrikası ve şeker fabrikası ve birkaç tekstil atölyesi dışında kayda değer sanayi kuruluşu bulunmamaktadır.	DAKA desteği ile Organize Sanayi Bölgesinde Tekstil Kent adı altında kapalı alan oluşturulması yatırımcı için cazibe oluşturmaktadır.	DAKA Gernel Sekreterliği – Muş OSB Müdürlüğü	Kalkınma Bakanlığı – Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
15	Malazgirt'e Panoramik Müze Yapılması	Malazgirt, Alparslan'ın orduları ile Anadolu'ya girdiği mekandır. Alparslan'ın ordusunda Kürt, Türk, Arap bütün İslam unsurları hatta Hristiyan Peçenek Türkleri de yer almıştır. Malazgirt Kürt ve Türk kardeşliğinin başladığı yer olması nedeniyle en az Çanakkale kadar Türk tarihi için önemlidir.	Buraya yapılacak Panoramik Müze hem turizmin gelişmesine hem de doğru tarih bilincine katkı sağlayacaktır.	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Kültür ve Turizm Bakanlığı
16	Muş Merkeze İl Müzesinin Yapılması	Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Muş'a ait eserler diğer illerde sergilenmektedir.	Yapılacak olan müze ile çocuklarımız tarihini daha pratik yoldan öğrenmiş olacaktır.	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Kültür ve Turizm Bakanlığı
17	Sporcu Kamp Eğitim Merkezi ve Boks, Güreş Salonlarının Yapılması	İlimizin nüfusunun yüzde altmış üçlük bölümünün kırsal kesimde yaşaması nedeniyle kırsalda yapılan taramalar sonucunda başarılı olan sporcularımız il merkezinde kalabilecekleri bir yerleri olmadığı için çoğu, imkansızlıklardan dolayı sporu bırakmak zorunda kalıyorlar. Ayrıca özellikle boks güreş karate gibi branşlarda ise sporcuların antrenman yapacakları sahalar bulunmamaktadır.	Bu iki tesisle ilgili gerekli ödeneğin ayrılarak yatırım programına acilen alınması gerekmektedir.	İl Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüğü	Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü
18	Çocuk Evleri Sitesi Binasının Yapılması	Mevcut Çocuk evlerimizin fiziki yapısı hem kızlar hem de erkekler için uygun değildir. Dolayısı ile mevcut evlerin erkeklere tahsis edilerek kız çocukları için yeni bir sitenin yapılması gerekmektedir.	Bir tanesi İdari Bina 6 tanesi çocuklar için olmak üzere 48 kişi kapasiteli 7 adet dubleks daire şeklinde Çocuk Evleri Sitesinin yapılması gerekmektedir.	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
19	Yeni SGK Hizmet Binasının Yapılması	Mevcut SGK İl Müdürlüğü kurumsal kapasitenin ihtiyaçlarını gideremediği gibi eski ve plansız bir bina durumundadır.	Hizmetlerin daha kaliteli sunulması ve kayıt dışı ekonomi ile daha etkin mücadele etmek için yeni bir binaya ihtiyaç vardır.	SGK İl Müdürlüğü	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

20	Üniversite Öğrencilerimiz İçin Yurt Yapılması	Muş Alparslan Üniversitesinde 2015 yılında yaklaşık 10.000 öğrenci eğitim görmektedir. Önümüzdeki eğitim döneminde 3000 yeni öğrenci kapasitesi artacağı belirtilmektedir. Ancak şu an itibarıyla yurt sıkıntısı yaşanmaktadır. Dolayısıyla acil olarak yurt inşasına ihtiyaç bulunmaktadır.	En az 1.000 kapasiteli birer erkek ve kız yurdu yapılmalıdır.	Yurt-Kur İl Müdürlüğü	Gençlik ve Spor Bakanlığı - KYK Genel Müdürlüğü
21	İçmesuyu Sorunun Çözülmesi	İlimiz Muş ovasında yer almasına rağmen içme ve kullanma suyu problemi yaşamaktadır. İl merkezi, Hasköy, Korkut ve Varto ilçelerimizde konutlara yeterince içme ve kullanma suyu verilememektedir.	Uzun vadede problem Alparslan 2 barajı ile aşılması planlanmakta ise de kısa vadede problemin sondajlar ile çözülmesi gerekmektedir.	Muş, Hasköy, Korkut ve Varto Belediyeleri	Orman ve Su İşleri Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı- DSİ Genel Müdürlüğü
22	Konut Sorunun Çözülmesi	Muş ili, konut açığı yüksek olan illerden biriyken, son yıllarda konut kooperatiflerinin yaygınlaşmasıyla, konut açığı kapatılmaya çalışılmaktadır. Ancak geleneksel geniş aile yapısının dağılması, büyük bir kitleyi oluşturan genç nüfusun evlenmesi ve üniversitemizin öğrenci sayısının hızla artması konut ihtiyacını artırmaktadır. Ayrıca oluşan yoğun personel sirkülasyonu da bu açığın büyümesinde etkisi bulunmaktadır. Eski yerleşim yerlerindeki konutlar ise, sıhhi tesisat ve donatım açısından yetersiz durumdadır. Köylerde konutlar, çamur harçlı, moloz taş yapılarıdır. İl Merkezi ve ilçelerde betonarme yapıya hızla geçilmektedir. Çarpık bir kentleşme söz konusudur. İlin birinci derecede deprem kuşağı üzerinde yer alması nedeniyle doğal afetlere karşı konutların dayanıklı olması son derece önemlidir.	İlimizde gerek Üniversite öğrencileri ve gerekse devlet memurlarının konut ihtiyaçlarından dolayı TOKİ nin konut üretmesi faydalı olacaktır. Ayrıca TOKİ nin konut üretmesi memurların ilimizde görev yapma süreleri; dolayısı ile kamu hizmetlerinin kalitesini arttıracak, artmış kentsel dönüşüm ve şehirleşmeye katkı sağlayacaktır.	Muş Belediyesi – İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı – TOKİ Başkanlığı

İlimizin ekonomik ve sosyal potansiyelinin değerlendirilerek gelişmesi büyük ölçüde bu projelerin tamamlanması ile mümkün olacaktır.

Bilgilerinize arz ederim.